

Hieronder volgt een juridische beschouwing ten behoeve van de Burger Alliantie Gulpen-Witterm op basis van de Besluitenlijst Presidium 7 april 2025 (kenmerk G.25.01342), met nadruk op de bestuursrechtelijke beginselen, de rol van de raad, en de juridische betekenis van het handelen van het Presidium in het licht van integriteit, openbaarheid, en de controlerende taak van de gemeenteraad.

Juridische beschouwing: Functioneren van het Presidium Gulpen-Witterm en de waarborgen van behoorlijk bestuur

1. Rechtspositie en taakopvatting Presidium

Het Presidium van de gemeenteraad is geen wettelijk verplicht orgaan, maar een intern overlegorgaan dat zich in veel gemeenten richt op agendaplanning, procedureafspraken en coördinatie. Het Presidium kan geen besluiten nemen met rechtsgevolg, tenzij die bevoegdheden uitdrukkelijk aan het Presidium zijn gedelegeerd – hetgeen in Gulpen-Witterm niet het geval is. Toch blijkt uit de besluitenlijst van 7 april 2025 dat het Presidium feitelijk invloed uitoefent op de politieke en juridische besluitvorming, waaronder:

- Het al dan niet instellen van een feitenonderzoek bij een mogelijke integriteitsschending;
- Het al dan niet ingaan op een uitnodiging van de Commissaris van de Koning (CdK);
- Het structureel bijsturen van het werkproces binnen raadscommissies en de communicatie met burgers.

Deze taken raken fundamentele rechtsstatelijke waarden, zoals de trias politica, transparantie en het recht op een behoorlijke behandeling.

2. Afwijzing feitenonderzoek en strijd met art. 11 Gemeentewet (integriteit)

Het Presidium besluit om geen feitenonderzoek in te stellen naar aanleiding van het verzoek van de Burger Alliantie Gulpen-Witterm, ondanks het feit dat:

- Twee leden van het Presidium (waaronder een jurist) wel degelijk aanleiding zien;
- De stukken onder geheimhouding door raadsleden zijn ingezien;
- Er sprake is van een bestuurlijke context waarbij vermoedens van belangenverstrengeling en misleiding niet ongegrond zijn.

Volgens artikel 11 Gemeentewet zijn raadsleden gehouden tot het bevorderen van een integere bestuurscultuur. Het niet opvolgen van signalen over mogelijke integriteitsschendingen – zeker wanneer een deel van het Presidium daartoe wel oproept – is in strijd met het zorgvuldigheidsbeginsel (art. 3:2 Awb) en met het vereiste van een deugdelijke motivering (art. 3:46 Awb). Het argument van “geen aanleiding zien” is onvoldoende gemotiveerd, gezien de context en de beschikbaarheid van vertrouwelijke documenten.

De afwijzing is daarmee juridisch kwetsbaar, en getuigt van een politiek gemotiveerde afscherming die afbreuk doet aan de beginselen van behoorlijk bestuur.

3. Weigering gesprek met CdK: ondermijning extern toezicht

De uitnodiging van de CdK naar aanleiding van een integriteitsmelding wordt categorisch afgewezen, mede met het motief dat raadsleden geen behoefte hebben aan “nog een avond met Frans Geraedts”. De CdK is echter niet slechts een gespreksbegeleider, maar fungeert in het decentraal bestuur als systeemtoezichthouder, onder andere op het gebied van integriteit (zie ook de Code goed openbaar bestuur en de rol van de CdK op basis van artikel 182 lid 1 en 183 lid 1 Provinciewet).

Door het aanbod van de CdK naast zich neer te leggen zonder inhoudelijke bespreking van de redenen of alternatieven, ondermijnt het Presidium:

- Het vertrouwen in onafhankelijk toezicht;
- De verantwoordingsplicht van de raad naar burgers;
- De mogelijkheid om in een onafhankelijke setting de veiligheid van raadsleden en ambtenaren te herstellen, mede gezien de meldingen van politieke druk (zie onder 4).

Deze weigering kan worden aangemerkt als bestuurlijke obstructie van de-escalatie en reflectie, en staat haaks op de aanbevelingen van de VNG en de Raad voor het Openbaar Bestuur.

4. Signalen van intimidatie en gebrekkige proceszorgvuldigheid

Mevrouw Van der Laan geeft in het Presidium aan zich onder druk gezet te voelen door zes raadsleden. Dergelijke signalen behoren in het publieke domein serieuze opvolging te krijgen, mede met het oog op de waarborgen uit de Grondwet (artikel 1 en 3) en de Europese gedragscode voor lokale en regionale gekozen vertegenwoordigers (Congres van Lokale en Regionale Overheden, Raad van Europa).

Het feit dat deze melding in de besluitenlijst wordt afgedaan zonder vervolg of voorstel tot onderzoek, is in strijd met het fair play-beginsel en doet afbreuk aan het recht op een veilige democratische omgeving. In andere gemeenten zou dit ten minste leiden tot inschakeling van een onafhankelijke vertrouwenspersoon of integriteitsadviseur.

5. Inperking debatruimte en functioneringsproblemen commissievoorzitters

Uit meerdere agendapunten blijkt dat commissievoorzitters:

- Raadsleden voortijdig onderbreken in hun eerste termijn;
- Beperken van het stellen van vragen aan het college;

- De interpretatie van het Reglement van Orde (RvO) hanteren als instrument van beperking in plaats van facilitering.

De lijn van de burgemeester – dat “technische vragen niet thuis horen in de commissie” – ondermijnt de ruimte van de raad om haar volledige controlerende bevoegdheden uit te oefenen zoals bedoeld in artikel 155 lid 1 Gemeentewet. De raad heeft recht op voldoende informatie én ruimte voor debat, ook buiten de formele beeldvormende fase.

6. Afdoening oude moties zonder expliciete instemming: democratische erosie

De afspraak dat moties die niet vóór 15 april opnieuw worden bevestigd, automatisch als ‘ingetrokken’ worden beschouwd, is bestuurlijk ongebruikelijk. Hoewel het Presidium formeel hierover mag adviseren, ligt de politieke zeggenschap over moties uitsluitend bij de raad zelf. Een impliciet vervalmechanisme zonder uitdrukkelijke behandeling in de raad is juridisch onhoudbaar en in strijd met het vertrouwensbeginsel en de democratische legitimatie van raadsbesluiten.

Slotbeschouwing

De besluitenlijst van het Presidium Gulpen-Wittem van 7 april 2025 geeft blijk van structurele knelpunten in de rechtsstatelijke werking van het lokale bestuur:

- Integriteitswaarborgen worden opzijgeschoven om politieke rust te bewaren;
- Extern toezicht (CdK) wordt afgehouden;
- Politieke druk op raadsleden blijft onbehandeld;
- Informatievoorziening en debatacultuur raken verstikt in procedurele belemmeringen;
- Er is sprake van de facto machtsconcentratie binnen een beperkte raadsmeerderheid die feitelijke besluiten neemt in een orgaan zonder formele status.

De gemeenteraad doet er goed aan om, met steun van onafhankelijke gremia zoals de Rekenkamer, de CdK, of het Huis voor Klokkenluiders, deze gang van zaken kritisch te laten toetsen en de interne procedures te herzien ten behoeve van:

- Transparantie;
- Vertrouwen;
- En behoorlijk bestuur zoals gewaarborgd in de Gemeentewet en de Awb.